

ความจริงกับความฝันเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทย

อาจารย์มยุรี สุขวิวัฒน์

ก่อนที่จะกล่าวถึงเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้ขอทำ ความเข้าใจก่อนว่า ความจริงในที่นี้ย่อมเป็นความจริง ตาม ธรรมชาติโลก ที่เรียกว่า สมมุติสัจจะ จะให้เที่ยงแท้แน่นอน เหมือนอริยสัจจะนั้นไม่ได้ ความจริงในโลกย่อมมีความไม่จริงบ้าง เจือปนอยู่ด้วยไม่มากก็น้อย ส่วนความฝันนั้นก็เช่นกัน ความฝัน ก็ย่อมมีความจริงแท้เจือปนอยู่ ประกอบกับความหลง ความฝัน บางครั้งก็เป็น อุดมคติ บางคราวก็ประกอบขึ้นจากความมกมาย

ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารของมนุษย์ เป็นสมบัติที่เป็น เอกกลางของมนุษย์ สัตว์ชนิดอื่นถึงจะมีภาษา แต่ก็ใช้เป็น เครื่องมือสื่อสารไม่ได้เท่าเทียมที่มนุษย์ใช้ ภาษาเป็นเครื่องมือที่ มนุษย์สร้างขึ้น และเป็นเครื่องมือที่มนุษย์เกือบทุกคนมีส่วน ในการสร้าง และใช้ร่วมกัน มิใช่เครื่องมือที่นักปราชญ์สร้าง เหมือนเครื่องมืออื่น ๆ เครื่องมือที่ใช้ร่วมกันมากคนย่อมแปรสภาพ ได้ง่าย อาจสึกกร่อนไป แล้วก็มิได้คิดปรับปรุงให้คงทนยิ่งขึ้น ให้ใช้ได้ง่ายขึ้น มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แต่เครื่องมืออื่น ๆ นั้น คนฉลาดเป็นคนคิดให้คนทั่วไปใช้ ส่วนภาษาเป็นเครื่องมือที่ เกือบทุกคนมีส่วนสร้าง ดังนั้นภาษาจึงมีลักษณะที่แปลกจาก เครื่องมืออย่างอื่น คือ จะมีลักษณะที่ตามตรรกวิทยาไป ระยะเวลาหนึ่ง แล้วก็สูญเสยลักษณะตามตรรกวิทยา หรือเหตุผล ของผู้มีปัญญาจะเกิดลักษณะที่ผู้ไม่มีปัญญา หรือผู้ไม่รู้ทัน เหตุการณ์ หรือผู้ไม่รู้อาณาเขตความต้องการของตนเอง ปรับปรุงใช้ขึ้นไปตามสะดวก ทุกภาษาจึงมีลักษณะที่ไม่สมเหตุ สมผลระคนปนอยู่กับลักษณะที่เข้าหลักเกณฑ์ ผู้ที่รู้ธรรมชาติ ของภาษาดังกล่าวมานี้มีน้อยคน คนโดยมากจะคิดว่า ภาษาที่ ตนใช้เป็นภาษาที่ถูก ถ้าคนอื่นใช้แตกต่างไป คนอื่นเป็นผู้ใช้ผิด

ยิ่งเราคุ่นกับสิ่งใดมากเท่าใด เรายิ่งไม่รู้เท่าทันสิ่งนั้นมาก เท่านั้น นอกเสียจากว่าเราจะมิสติ แล้วรู้จักใช้ปัญญาพิจารณา ส่วนสัดต่าง ๆ สติ คู่กับ ปัญญา ในเรื่องภาษานี้มีนักปราชญ์ จำนวนหนึ่งค้นพบว่า ธรรมชาติของภาษามีลักษณะที่มีหลักเกณฑ์

ระคนปนอยู่กับความไม่มีหลักเกณฑ์ดังกล่าว จึงเกิดการวิจัย ลักษณะของภาษา เป็นวิทยาการเรียกว่า วิชาภาษาศาสตร์ เมื่อนักภาษาศาสตร์บอกกล่าวความจริงในเรื่องภาษา มนุษย์ ทุกคนใช้ภาษาได้ดื้ออยู่แล้ว (หรือคิดว่าดี) ก็ย่อมไม่เชื่อตามที่ นักภาษาศาสตร์บอกเล่า และไม่คอยเอาใจใส่ฟังสิ่งที่บอกเล่า เพราะภาษาเป็นสิ่งที่ตนคุ้นเคยอยู่

ภาษาที่เราใช้มาตั้งแต่เริ่มฟังเริ่มพูดได้ ที่เรียกว่า ภาษาแม่ เราคิดว่าเรารู้ดีที่สุดยิ่งกว่าผู้หนึ่งผู้ใดที่ไม่ได้ใช้ภาษานั้นมา อย่างเรา นักวิจัยเรื่องภาษาจะบอกเราอย่างไร เราก็ไม่คอย เอาใจใส่ ภาษาที่เราเรียนที่หลังก็เช่นเดียวกัน เมื่อเราสามารถ ใช้ได้แล้ว เราคุ่นกับหลักเกณฑ์อย่างไร เราก็ยึดมั่นในความเชื่อ เช่นนั้น เราไม่คอยเอาใจใส่ฟังเรื่องราวต่อไป

ที่เราทำเช่นนั้น สำหรับตัวเราเองก็เป็นการเพียงพอ แต่ถ้าเราจะสอนผู้อื่นเช่น เราเป็นครูสอนภาษาไทยแก่เด็กไทย หรือเป็นครูสอนภาษาอังกฤษแก่เด็กไทย ถ้าเราไม่รู้ว่ภาษาไทย ก็ดี ภาษาอังกฤษก็ดี มีลักษณะเข้ากับตรรกวิทยาเพียงใด ไม่เข้าเพียงใด เราก็เรียกร้องเอาสิ่งที่ไม่ตรงกับสภาพความจริง เพราะเราได้ฝันไปเสียแล้ว ฝันไปกับความคุ้นเคยของเรา ฝันไป กับความเชื่อที่เรายึดไว้ และเรายอมประพฤตปฏิบัติไปตาม ความเชื่อของเรา เหมือนกับคนที่เชื่อถือไสยศาสตร์ ยึดมั่นว่า น้ำมนต์หลวงพ่อดังนั้นองค์นี้ศักดิ์สิทธิ์เสียแล้ว ถึงแม้แพทย์ สมัยปัจจุบันจะแนะนำให้ไปผ่าตัดสักกี่ครั้งก็ยอมเปลี่ยนใจ ทำตามไม่ได้ หรือเพียงแต่ให้เปลี่ยนหมอบ ให้ฉีดยาแทนการพ่น น้ำมนต์ ก็ยอมไม่ได้

ความฝันเกี่ยวกับธรรมชาติของภาษาเป็นความฝันอันหนึ่ง ยังมีความฝันเกี่ยวกับการเรียน และความฝันเกี่ยวกับการสอน ซึ่งย่อมโยงไปถึงหลักการกำหนดหลักสูตร วัสดุและอุปกรณ์ การสอน ไปจนถึงวิธีการประเมินผลการเรียน หรือที่เรา เรียกว่า การสอบไล่ ด้วย

ความผันเกี่ยวกับการเรียนการสอนนั้น มักเกิดมาจากความเคยชิน ถ้าเราเคยเรียนตามวิธีการเช่นนั้นเช่นนี้แล้วได้รับความสำเร็จ เราย่อมยกย่องวิธีการนั้น ๆ และถ้าหากเราเป็นครูสอนภาษาต่อไปเราก็นิยมการสอนแบบที่เราเคยเรียนสำเร็จมา **ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องนี้ที่สำคัญก็คือ ครูอาจารย์ โดยเฉพาะในมหาวิทยาลัย มักเป็นผู้ได้รับความสำเร็จในการเรียน ย่อมไม่เข้าใจปัญหาของผู้ที่ได้รับความยากลำบากในการเรียน** เมื่อรับหน้าที่เป็นครู พบว่าผู้เรียนบางคน ไม่สามารถรับความรู้และไม่เกิดความสามารถดังที่ตนได้เคยได้รับ ก็มักจะฟันฟันกันว่าผู้เรียนเป็นผู้โง่เง่า เบาทัญญา เบาทักษะ และเอาอื่นอีกหลายอย่าง ผู้เรียนเองก็เกิดพิศวงในความเบาต่าง ๆ ของตนเกิดความไม่แน่ใจในความสามารถของตน เกิดท้อใจ ยิ่งเรียนไม่ได้ ไม่รู้จะโทษใคร เกิดความผันของผู้เรียนขึ้นมา แต่มัววันหนึ่งผู้เรียนตื่นจากความผันพบความจริงว่า ความผิดอยู่ที่ผู้สอนก็เกิดความขัดแย้งกันขึ้นรุนแรง แต่แล้วก็ฟันต่อไปว่า สิ่งทีควรโทษคืออย่างนั้นอย่างนี้

ความจริงนั้นคือ ทั้งผู้เรียนผู้สอน ไม่เข้าใจธรรมชาติของการเรียนรู้ (จิตวิทยาการเรียนรู้) แล้วยังมีผู้ฟันต่อไป คือผู้ที่รู้ธรรมชาติการเรียนรู้ทั่ว ๆ ไป ฟันว่าการเรียนรู้ภาษานั้น เหมือนกับการเรียนรู้วิชาหรือสิ่งที่เรียนอย่างอื่น ไม่รู้ว่าการเรียนภาษามีลักษณะเฉพาะ ยิ่งการเรียนรู้ภาษาที่ไม่ใช่ภาษาแม่ยิ่งมีความขัดแย้งในตัวเอง ผู้เรียนภาษาต่างประเทศจะต้องต่อสู้กับตนเอง ไม่ยอมให้ธรรมชาติการเรียนรู้ทั่วไป ดึงเอาความเชื่อหรือศรัทธาไปเสียจนสิ้น ผู้ที่จะเรียนภาษาต่างประเทศต้องทนเบื้อ ทนซ้ำ ทนฟันความเคยชินของตนเอง ต้องข่มความกระดากความอาย ต้องยินยอมทำตามเจ้าของภาษา ยอมเป็นศิษย์เจ้าของภาษาที่เป็นเด็ก ยอมเรียนรู้สิ่งที่ขัดกับตรรกวิทยา และยอมอะไรอีกหลายอย่าง

ความผันเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศนั้น ไม่เฉพาะแต่ผู้ที่ไม่ได้เรียนวิชาการสอน หรือวิชาครู (ซึ่งกว้างกว่าวิชาการสอน เพราะการเป็นครูต้องทำอะไรหลายอย่างนอกเหนือการสอนโดยตรง) แม้ผู้เคยเรียนวิชาครูหรือวิชาการสอนทั่วไป (General Method of Teaching) ก็ผัน เพราะการเรียนภาษาต่างประเทศขัดแย้งกับการเรียนทั่ว ๆ ไป ดังกล่าวไว้ย่อ ๆ แล้ว แม้การเรียนภาษาของตนเอง หรือภาษาแม่ ก็ขัดแย้งกับการเรียนรู้ทั่ว ๆ ไป ขออธิบายเพียงย่อ ๆ ว่า การเรียนรู้ทั่วไปแบ่งออกเป็น เรียนรู้ข้อความจริง เรียนทักษะ เรียนทัศนคติ (รวมไปถึงค่านิยม) ทักษะนั้นมักกล่าวถึงทักษะทางกาย

(การช่าง การฝีมือ การกีฬา ฯลฯ) และกล่าวทางสมองบ้าง เช่น การคิดเลข แต่การเรียนรู้ทางภาษา เป็นการเรียนรู้ทุกชนิดผสมผสานกัน จึงเป็นการเรียนรู้ที่ซับซ้อนมาก

บางคราว ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการสอนภาษาของตนเอง ฟัน แล้วเข้ามาแนะนำในเรื่องการสอนภาษาต่างประเทศก็มีอีกชั้นหนึ่ง และกลับกันก็มี

สรุปก็คือ ถ้าจะสอนภาษาต่างประเทศ ต้องพยายามเข้าใจธรรมชาติการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศอย่างแท้จริง

เฉพาะในประเทศไทย มีความผันในแบบต่าง ๆ เช่น ฟันว่าผู้ที่ไม่ค่อยได้ดี ควรใช้เวลาเรียนน้อยกว่าผู้ที่ได้ดีซึ่งน่าตกใจมาก

เฉพาะระดับมหาวิทยาลัย ฟันว่า นิสิตนักศึกษาเรียนภาษาต่างประเทศมาจากโรงเรียนมัธยมเพียงพอแล้ว ให้เรียนอีกนิดหน่อยก็คงจะพอรักษาตัวรอดไปได้ แต่ไม่แน่ว่า การรักษาตัวรอดนี้รอดแค่วันในมหาวิทยาลัยหลายแห่ง เมื่อดูจากรายงานการสำรวจหลายครั้งที่ได้ทำกันมา (A Report to The University Development Commission from The English Language Programme Committee 1968) จะพบว่า มีอาจารย์ชั้นผู้ใหญ่ คิดฟันให้นิสิตนักศึกษาอ่านตำราภาษาอังกฤษ ตามวิชาที่ตัวเรียนได้โดยไม่ได้พิจารณาว่า นิสิตศึกษามาจากโรงเรียนมัธยมด้วยความรู้เพียงไหน จะก้าวหน้าขึ้นไปภายในเวลาที่มหาวิทยาลัยมักกำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษ (4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เป็นเวลา 2 ปี) ได้เพียงไหน ฟันให้พูดได้ให้เขียนได้ บางคนฟันไปถึงให้ถกเถียงในเรื่องวิชาการได้ บางคนฟันให้ถกเถียงไปถึงว่าให้เข้าประชุมนานาชาติได้

ความจริงเกี่ยวกับนักเรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย นั้นก็คือ (ปรากฏจากการสำรวจเช่นเดียวกัน) มาจากโรงเรียนมัธยมที่มีครูที่รู้ภาษาอังกฤษไม่เพียงพอ ครูไม่เข้าใจวิธีสอนที่ถูกต้อง อันทำให้เรียนได้ไม่ผิดพลาด และประหยัด ระบบการสอบไล่ทำให้ไม่สามารถคัดเลือกนักเรียนที่รู้ภาษาอังกฤษเข้ามาเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้หมายถึงการสอบไล่ตัวประโยคมัธยม และทั้งการสอบคัดเลือกเข้าเรียนในระดับอุดม เราใช้ระบบคะแนนรวม ทำให้คะแนนวิชาอื่นมากลบคะแนนภาษาอังกฤษ ทำให้แยกนักเรียนที่ดี และที่เรียนอ่อนออกจากรันได้น้อยมาก ในโรงเรียนมัธยม เวลาที่กำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษน้อยและกระจัดกระจายไม่เป็นกลุ่มก้อน สำหรับนักเรียนบางหมู่ มีการสอนภาษายุโรปอีกภาษาหนึ่ง ทำให้เกิด

ความสับสน หมดเปลืองทั้งเวลาและแรงงาน ครั้นมาเข้าเรียนในระดับอุดม นักเรียนเฉพาะกลุ่ม (ที่เรียนอักษรศาสตร์) ก็ประสบหลักสูตรที่ให้เรียนวิชาภาษาต่างประเทศมาวิชา ในเมื่อยังไม่แม่นยำในภาษาต่างประเทศภาษาหนึ่งภาษาใดสักภาษาเดียว

ในบางคณะวิชา นักศึกษาไม่แลเห็นคุณค่าของวิชาภาษาอังกฤษ และเบื่อหน่ายวิธีการสอนที่ไม่ได้ผลมาจากโรงเรียนมัธยม นักศึกษาจึงเรียนภาษาอังกฤษอย่างฝืนใจ และก็ยังไม่ได้รับผลที่ควรได้รับต่อไป ความฝืนของสถาบันอุดมศึกษาจึงยังเป็นความฝืนต่อไปด้วย

เพื่อรวบรัด จะรีบกล่าวไปถึงความฝืนเกี่ยวกับการสอน ความฝืนในระดับอุดม โดยเฉพาะมหาวิทยาลัย ยังคงมีว่า ผู้มีความรู้เป็นอาจารย์สอนได้ ไม่ต้องฝึกหัดกลวิธีการสอนต่าง ๆ และเกี่ยวกับภาษาอังกฤษมักฝันว่า เจ้าของภาษาเป็นผู้รู้ภาษาอังกฤษ ควรสอนภาษาอังกฤษได้ และน่าจะสอนได้ดีกว่าอาจารย์คนไทย

แต่ก่อนนี้ ฝืนกันมากเรื่องอาจารย์ที่เป็นชาติอเมริกัน ย่อมสอนผิดจากอาจารย์ที่เป็นคนอังกฤษ แต่ปัจจุบันนี้ดูเหมือนจะไม่ค่อยเอาใจใส่เรื่องนี้มากนัก

ความจริงนั่นคือ อาจารย์ที่สอนได้ดี ไม่ว่าจะป็นวิชาใด คืออาจารย์ที่มีความรู้บวกกับความเข้าใจกลวิธีการสอน และ ความเมตตากรุณาที่มีต่อนักเรียน หรือจะเรียกว่า ความเข้าใจนักเรียน ก็ได้

และความจริงมีอยู่ว่า การสอนจะดำเนินไปได้ดี ก็โดยมี แผนงานที่ดี ซึ่งกินความไปถึงหลักสูตรการใช้วัสดุอุปกรณ์ การสอนที่เหมาะสม และการประเมินผลการเรียนที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของแผนงานและไม่ลืมเรื่องการใช้บุคลากรที่เหมาะสมด้วย

บุคลากร ในสมัยที่กิจการทุกอย่างเป็นกิจการซับซ้อน และประสงค์ผลรวดเร็วและประสิทธิภาพสูง ต้องได้รับการฝึกอบรม ไม่เฉพาะแต่อาจารย์ที่สอนวิชาภาษาอังกฤษ อาจารย์วิชาอื่นก็ควรได้รับการฝึกอบรมวิธีสอน เพราะความจริงมีอยู่ว่า อาจารย์ในมหาวิทยาลัยจำนวนมาก ไม่รู้กลวิธีที่จะบรรยายหรือแนะนำการอ่าน การใช้ห้องสมุด การเขียนวิทยานิพนธ์ และไม่รู้กลวิธีที่จะทำให้นักศึกษาซักถาม หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แก่กันและกัน และแม้กับอาจารย์

อาจารย์ที่สอนวิชาภาษาอังกฤษในมหาวิทยาลัย มักจะมีความรู้ภาษาอังกฤษในด้านมนุษยศาสตร์ แต่จำนวนมากสอน

นักศึกษาที่เรียนวิชาวิทยาศาสตร์แขนงต่าง ๆ และวิชาอื่น ๆ ที่มีการใช้ภาษา เฉพาะวิชาอาจารย์ที่สอนภาษาอังกฤษ ด้วยเหตุที่ขาดการอบรม และฝันว่าตนไม่จำเป็นต้องได้รับการอบรม ย่อมทำงานตามหน้าที่ไม่ได้ สถาบันต่าง ๆ ก็ฝันว่า ในการจ้างอาจารย์ไม่ต้องคำนึงถึงกลวิธีการสอน ยิ่งกว่านั้นคนที่ชำนาญวิชาหนึ่ง เช่น ประวัติศาสตร์ หรือคณิตศาสตร์ ยังจัดให้สอนภาษาอังกฤษ นอกจากจะทำให้การสอนภาษาอังกฤษไร้ผลแล้ว ยังทำให้เกิดการสูญเสียที่นาเสียหายอีกด้วย

โดยทั่วไปคนไทยถือคติว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ไม่จำเป็นต้องชวนขบคิด ปล่อยไว้แล้วปัญหาอาจคลี่คลายไปเอง เราโชคดีมานานแล้ว เมื่อเกิดปัญหาขึ้นความคลี่คลายก็ตามมา โดยสภาพการณ์ภายนอกเข้าช่วย ซึ่งเราเรียกว่า พระสยามเทวาธิราช แต่สงสัยว่า คนเราจะโชคดีไปได้นานสักกี่ชั่วคน พระสยามเทวาธิราชท่านจะไม่ท้อใจ เลิกคลี่คลายปัญหาให้คนที่ไม่ยอมขบคิดอะไรของตนเอง ตามที่ท่านเคยทำเรื่องมาภายในอายุของเราที่พบปะวิสาสะกันอยู่ทุกวัน ๆ นี้สักวันหนึ่งหรือ

ข้อเสนอแนะ

ในการสัมมนาครั้งนี้ คงจะมีข้อเสนอแนะออกมาหลายข้อ แต่เพื่อไม่ให้หลงลืมข้อสำคัญ ขอเสนอต่อสถาบันอุดมศึกษาดังต่อไปนี้

1. ควรกำหนดนโยบายที่ตรงกับสภาพความจริง
2. ควรเปลี่ยนระบบการสอบคัดเลือก ด้วยเหตุที่ว่าถ้าเห็นว่าภาษาอังกฤษมีความสำคัญจริง ก็ต้องพิจารณาว่า นักศึกษาจะเรียนภาษาอังกฤษได้ตามความต้องการของสถาบันหรือไม่ การใช้คะแนนรวมไม่ทำให้กำหนดการเรียนการสอนให้ตรงกับสภาพความจริงได้
3. ถ้าจะรับนักศึกษาโดยไม่คำนึงถึงความสามารถในวิชาภาษาอังกฤษ ก็ควรเปลี่ยนหลักการที่บังคับให้ทุกคนเรียนอย่างที่ทำในปัจจุบันนี้ ให้ภาษาอังกฤษเป็นวิชาเลือก
4. ควรสอนนักศึกษาตามความสามารถของนักศึกษา ไม่สอนตามชั้น ตามปีที่เข้าสถาบัน เช่น ไม่สอนตามปีที่ 1 หรือปีที่ 2 แต่อาจกำหนดมาตรฐานสำหรับจะสอบไล่ครั้งสุดท้ายว่าจะต้องรู้เท่านั้นเท่านั้น
5. การที่จะทำได้ตามข้อเสนอที่ 4 จะต้องต้องมีแบบทดสอบที่เชื่อถือได้ ซึ่งอาจสร้างขึ้นได้ไม่ยากเกินไปสำหรับผู้ที่ยังเรียนวิธีการ แต่ไม่ควรใช้ผู้ที่มิได้เรียนมาโดยเด็ดขาด

(การทดสอบทักษะทางภาษามีกลวิธีต่างหากจากการทดสอบวิชาอื่น แม้ผู้ที่เรียนระเบียบการทดสอบทั่วไป ก็อาศัยไม่ได้ ต้องใช้ผู้ที่เข้าใจกลวิธีการวิเคราะห์ภาษา และผู้ที่เข้าใจการวัดผลการเรียนร่วมมือกัน

การทดสอบทักษะ กับการทดสอบความรู้ ใช้กลวิธีเดียวกันไม่ได้ เปรียบเหมือนจะทดสอบการทำงานในห้องปฏิบัติการ กับทดสอบทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ด้วยวิธีเดียวกันย่อมไม่ได้)

6. สถาบันอุดมศึกษาที่มีการสอนวิชาคล้ายคลึงกัน ควรมีการร่วมมือกันสร้างแบบทดสอบและวัสดุการสอนสำหรับใช้ร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อประหยัดแรงงานและเพื่อให้เกิดประสิทธิผลเป็นที่รับรองด้วยกันระหว่างสถาบัน

7. ควรพิจารณาการเรียนการสอนภาษาไทย จัดให้มีการฝึกอบรมอาจารย์ทำวัสดุการสอน และทำความเข้าใจในเรื่องการทดสอบ ควรมีการสอนภาษาไทยที่ช่วยให้มีการเรียนรู้ที่เหมาะสมแก่วิชาที่นักศึกษาเรียน ทั้งนี้หมายถึงนักศึกษาทุกแขนงวิชา ไม่เฉพาะนักศึกษาที่เรียนภาษา เพราะสมรรถภาพในการใช้ภาษาของตนเอง และการใช้ภาษาต่างประเทศในระดับอุดมศึกษา มีความสัมพันธ์แนบสนิท อาทิ การคิดเพื่อถก การคิดวิจารณ์ การลำดับความคิด การแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากข้อคิดเห็น วิธีการอ่านหนังสือต่างชนิด ฯลฯ

อาจารย์บุษรี สุขวิวัฒน์

อาจารย์บุษรี สุขวิวัฒน์ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และปริญญาตรีเกียรตินิยม สาขาอักษรศาสตร์จากมหาวิทยาลัย Nottingham ประเทศอังกฤษ และระดับปริญญาโท สาขาวรรณคดีอเมริกัน จากมหาวิทยาลัย Indiana สหรัฐอเมริกา เคยดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร และผู้อำนวยการสถาบันศูนย์ภาษาอังกฤษ ทบวงมหาวิทยาลัย (The Central Institute of English Language (CIEL) และเคยเป็นที่ปรึกษาด้านวิชาการของสาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช